

İzmir Banliyö Sistemi Geliştirme Projesi - I

Elk. Müh. Osman Nuri Can
osmannuri.can@emo.org.tr

GİRİŞ

Kent içi ulaşım, kentli nüfusun günlük faaliyetlerini sürdürmek amacıyla gerçekleştirdiği yolcu ve mal hareketlerinin tamamını kapsamaktadır. Göç ve diğer nedenlerle hızla artan kent nüfusu, büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluğundaki kent içi toplu taşımacılığı daha önemli hale getirmektedir.

İzmir'in yaklaşık 2,6 milyon kişiye ulaşan merkez kent nüfusu; Konak, Karşıyaka, Bayraklı, Bornova ve Buca merkez ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Geleneksel ticaret merkezi tarihi Kemeraltı bölgesinde bulunurken, merkezi iş alanları Alsancak ve Çankaya bölgelerinde yer almakta, giderek liman arkası ve Bayraklı bölgelerine doğru gelişmektedir. Ayrıca sanayi ve organize sanayi ile küçük sanayi siteleri alanları da kentin güney, kuzey ve doğu akslarında kent çıkışlarında yer almakta; çalışma alanları, konut alanları ulaşım talepleri de bu koridorlarda yoğunlaşmaktadır.

Kentin ulaşım sorununa kapsamlı bir çözüm bulmak amacıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi; Nisan 2000 tarihinden itibaren toplu ulaşım öncelik vermek, verimli, etkin ve çağdaş bir ulaşım sistemi oluşturmak amacıyla **ULAŞIMDA DÖNÜŞÜM**

PROJESİ adı altında bir uygulama başlatmıştır.

Bu proje kapsamında 26 Ağustos 2000 tarihinde 11,7 km'lik **İzmir Metrosu 1. Aşaması** 10 istasyonu ile Üçyol-Bornova arası tam gün hizmete başlamıştır. İzmir Metrosu 1. Aşamasının devamı olan Üçyol-Fahrettin Altay arası 4,8 km'lik **İzmir Metrosu 2. Aşaması** ile mevcut metroya İnönü Caddesi üzerinde 6 istasyon daha ilave işi BAYINDIR A.Ş.'ye ihale edilmiştir. Yüklenici firmanın iş programına uymaması ve hukuksal prosedürlerin yerine getirilememesi sonucunda iş feshedilmiş, 1. İkmal ihalesi BOZOĞLU A.Ş. firmasına yapılarak imalatlara yeniden başlanmıştır. Ancak müteahhit firma ile yaşanan hukuksal sorunların kalıcı hale gelmesiyle sözleşme feshedilmiştir. 2. Aşama ikmal ihalesi, seçilen davet usulü ile ÖZTAŞ İnşaat A.Ş. firmasına verilerek sözleşme imzalanmış; ancak, imalatlar sürerken ihale daveti almayan bir isteklinin KİK'e yaptığı şikayet üzerine iptal kararı verilmiştir. Kararın iptali için İBB girişimlerde bulunmaktadır. 2,2 km ve 3 istasyondan oluşan ve BOZOĞLU A.Ş.'ye ihale edilen İzmir Metrosu 3. Aşaması'nda ise aynı gerekçeyle feshedilmiş olup 23.10.2009

tarihinde yapılan 3. Aşama ikmal ihalesinin sonuçlanması beklenmektedir.

Kentin Doğu-Batı aksındaki bu projenin tamamlayıcısı olarak kuzey-güney aksında da İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin diğer büyük projesi ise "**İzmir Banliyö Sisteminin Geliştirilmesi Projesi**"dir. Bu proje kenti kuzeyden güneye boydan boya kat eden mevcut demiryolu hattını hafif raylı sistem standartlarına dönüştüren önemli bir projedir. Kentin şekillenmesine yön verecek, körfezin iki yakası arasındaki sıkışıklığı aşacak olan bu proje mevcut demiryolu hattını da en iyi şekilde değerlendirecek bir projedir. Bu projenin İzmir'in ulaşımına sağlayacağı yararlar kadar önemli olan bir diğer konu da, kentin çanak içine sıkışmış yerleşiminin kuzey-güney aksında açılımına olanak sağlayacak olmasıdır.

Türkiye'deki en yaygın kent içi demiryolu ağı olan Aliğa-Menderes hattı projesi, iki bölümden oluşmaktadır:

1- Kuzey Hattı (Aliğa-Alsancak): 57 kilometre uzunluğunda ve 21 istasyondan oluşmaktadır. Bu hat devreye girdiğinde bu yol 60 dakikada kat edilebilecektir.

2- Güney Hattı (Alsancak-Cumaovası): 22 kilometre uzunluğunda, 10 istasyondan oluşmaktadır. Devreye girdiğinde iki nokta arası 26 dakikada kat edilebilecektir.

Aliağa-Menderes arasında çalışacak banliyö treni ile günde 550 bin, yılda 165 milyon yolcu taşınması planlanmaktadır. Buna paralel olarak yolculuk süreleri kısalacak, seyahat konforu artacak, işletme giderleri azalacaktır. Bu hatların devreye girmesiyle yaklaşık 500 belediye otobüsü devre dışı kalacaktır. İnşa edilecek karayolu alt, üst ve yaya geçitleri ile trafik rahatlayacak, kaza oranları azalacaktır. Sıkışan trafiğin yarattığı hava kirliliğine neden olduğu olumsuzların da önüne geçilebilecektir.

Gerek VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında ve gerekse TCDD'nin "yeni yapılanma" projesinde banliyö hizmetlerinin yerel yönetimlere devri konusu yer almakta iken daha sonra İzmir'e özel olmak üzere devir yerine ortak şirket kurma yolu zorlanmış ve bu şirket ile hükümetin bu alanda da dolaysız kontrolü sağlanmıştır. TCDD ile İzmir Büyükşehir Belediyesi arasında 27.07.1999 tarihinde "Ortak Çalışma Ön Protokolü" imzalanması sonrası banliyö bölgesi çift hatta çıkartılmış, 80 km Aliağa- Menemen-Basmane ve Alsancak-Cumaovası hattında elektrifikasyon, sinyalizasyon ve telekomünikasyon tesisleri kurulmuş, bu kesimdeki alt yapı eksiklikleri giderilmiş ve hat ihata altına alınmıştır.

Ayrıca, TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü İzmir'deki banliyö işletmeciliği bölgesinde Kuzey (Basmane-Çiğli-Aliağa) ve Güney (Alsancak-Cumaovası) hatlarında iki ayrı dış kredili proje ile sinyalizasyon ve elektrifikasyon yatırımları ile bazı istasyon ve hat düzenlemeleri işini tamamlamıştır. Her ne hikmetse; tünel, geçit, istasyon düzenlemelerine daha başlanmadan sinyalizasyon ile

üst yapı elektrifikasyon imalatları TCDD tarafından acilen tamamlanmış, daha sonra bu imalatların yapım aşamalarında demonte bile edilememiş; bu nedenle büyük oranda malzeme ya çalınmış ya da kullanılmaz hale gelmiştir.

PROJENİN GENEL TANIMI

İzmir kent içi ulaşımında, toplu taşımacılık sistemlerinin ağırlığını arttırmaya yönelik olan genel bir proje ile kuzeyde Aliağa ve güneyde Menderes (Cumaovası) ilçeleri arasında toplam 80 km uzunluğundaki mevcut çift hat demiryolu üzerinde yüksek standartlı ve yüksek hızlı, çağdaş bir kentsel raylı taşıma sistemi niteliğinde bir banliyö sistemi işletmesinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Yukarıda tarif edilen bu genel proje "**İZMİR BANLİYÖ SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ (İBSGP)**" olarak adlandırılmıştır.

İBSGP kapsamında ilk etütlere göre yapılması planlanan işler ise aşağıda özet olarak belirtilmiştir:

• İnş/çıkış rampaları hariç, tünel uzunlukları yaklaşık 1900m olan Karşıyaka tüneli ile 480m olan Şirinyer tüneli (rampa toplam boyları her bir tünel için yaklaşık 1000 m) olmak üzere iki tünel,

• 4 adedi (3 Karşıyaka + 1 Şirinyer) tünel içinde, 17 adedi de (mevcut olan bazıları geliştirilecek, bazıları yeniden yapılacak) yer üstünde olmak üzere toplam 21 adet istasyon,

• Sistemin tam korumalı olmasını sağlamak üzere, uygun görülen çeşitli bölgelerde, toplam 11 adet alt ve üst geçit ile yaklaşık 40 adet yaya geçidi,

• Diğer ulaşım sistemleri ile entegrasyonu sağlayacak aktarım istasyonları,

• Elektromekanik işler (istasyon donatımları, güç temini, sinyalizasyon, telekomünikasyon, kontrol merkezi, tünel ekipmanları)

• Araçların temini,

• Araçlar için depo alanı ve bakım atölye tesisleri.

Banliyö sistemi ile çalışmakta olan mevcut hafif raylı sistem arasındaki yolcu aktarımının Hal-kapınar İstasyonu'nda yapılması planlanmıştır.

MÜŞAVİRLİK HİZMETLERİ

"İzmir Banliyö Sisteminin Geliştirilmesi Projesi'nin gerçekleştirilmesi aşamasında mühendislik, kontrollük ve müşavirlik hizmetlerini verecek olan "Mühendis'in seçimi 19 Eylül 2002 tarihinde sonuçlandırılmış ve ihaleyi LRTC (Alman), ERKA-AS (Türk), E+M (Türk), Kent Ltd. (Türk) Ortak Girişimi kazanmıştır.

LRTC, ERKA-AS, E+M, Kent Ltd. Ortak Girişimi; proje kapsamında olan 20 adet banliyö istasyonu, 11 adet karayolu alt ve üst geçidi, 2 adet tünel, 3 adet atölye ve depo alanları, 8 adet aktarma merkezi ve 50 adet yaya geçidinin; inşaat aşamasında ise 3x33=99 araçlık elektrikli dizi, atölye ve depo donanım malzemeleri, bilet sistemi ve yürüyen merdivenler ile asansörlerin temini ve montajı işlerinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne "Banliyö Sistemi" işletmeye alınincaya kadar hizmet verecektir.

İHALE ETAPLARI

Yukarıda belirtilen kriterler doğrultusunda, 2000-2002 yılları arasında kesin projelendirme çalışmaları yapılmış, ihale dosyaları hazırlanmıştır. Projenin Avrupa Yatırım Bankası'nda temin edilmiş olan kredi ile gerçekleştirilmesi planlanmış, Kasım 2002 tarihinde de aktarım istasyonları, araçlar depo alanı ve atölye tesisleri hariç diğer tüm yapım işlerini kapsayan kısmı için 2886 sayılı ihale yasa-sına göre ihale yapılmıştır. Ocak 2003'de teklifler alınmış ancak ihalenin sonuçlandırılması uygun bulunmayarak iptal edilmiştir

İhalenin iptalinden sonra Ahmet Piriştina'nın süresi bitmiş olan hazine

onayının tekrar temin edilmesi konusundaki çabalarının hükümet tarafından bir türlü sonuçlandırılmaması üzerine, İzmir Büyükşehir Belediyesi olanakları ile gerçekleştirebilecek ölçekteki bir yapım paketi için, Ağustos 2003'te 4734 sayılı yani ihale yasasına göre ihale duyurusu yapılmış, 1. Etap adı verilen bu iş 25.09.2003 tarihinde ihale edilerek Bayındır İnşaat Turizm Tic. ve San. A.Ş. ile 26.09.2003 tarihinde sözleşme imzalanmıştır.

"İzmir Banliyö Sisteminin Geliştirilmesi Projesi, 1. Etap İnşaat İşleri" olarak anılan ilk paket kapsamında aşağıda belirtilen 6 adet istasyon, 2 adet karayolu geçidi, 1 adet yaya geçidi ve bunlar ile ilgili altyapı aktarımı işleri yer almaktadır:

İstasyonlar: Sarnıç, Esbaş, Semt Garajı, Koşu, Salhane, Turan

Sanat Yapıları: Sarnıç Karayolu Üstgeçidi, Gediz Karayolu Altgeçidi, Halkapınar Yaya Üstgeçidi

1. Etap inşaat işleri devam ederken, Hazine'nin (İzmir için çok önemli olan bu yatırıma iktidarın sıcak bakmamasının da etkisiyle) Avrupa Yatırım Bankası'ndan temin edilmiş olan kredinin kullanımına yönelik gerekli izni vermeyeceğinin kesinleşmesi üzerine de, İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir'in genel ulaşım planlaması için son derece önemli olan bu projeyi kendi kaynakları ile tamamlamaya karar vermiştir. Bu amaç doğrultusunda 26.03.2005 tarihinde İBB ile TCDD arasında "İZMİR BANLİYÖ SİSTEMİNİ GELİŞTİRME İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ" imzalamışlardır. 26.03.2005 tarihinde imzalanan söz konusu protokol her iki kuruluşun yetkili organlarınca imzalanmış ve Yüksek Planlama Kurulu (YPK) tarafından 06.06.2005 tarihinde onaylanmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ile TCDD Genel Müdürlüğü arasında 26.03.2005 tarihinde imzalanan bu protokole göre, daha önce yapılanlara ek olarak;

- Gereki düzenlemeler yapılarak karayolu ve yaya geçişlerinin demiryolu ile kesişmelerinin kaldırılmasıyla sistemin yüksek standartlı ve yüksek hızlı bir kent içi raylı toplu taşıma sistemine dönüştürülmesi,

- Sistemin halen çalışmakta olan hafif raylı sistem ve lastik tekerlekli sistemler ile entegrasyonunun sağlanması için aktarma tesislerinin geliştirilmesi,

- Protokol doğrultusunda verilecek kararlarla satın alınacak araçlar ile TCDD hatları üzerinde kent içi raylı toplu taşıma işletmeciliği yapılması için paylaşım dayalı bir işbirliği planlanmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ve TCDD arasında 26.03.2005 tarihinde imzalanan protokole göre; taraflar arasında ortaklık payları eşit anonim bir şirket kurulacaktır. Şirket, Aliağa-Menderes arasındaki hatta 49 yıl süre ile banliyö işletmeciliği yapacak. 8 kişiden oluşacak şirket yönetim kurulunda taraflar eşit sayıda temsil edilecek. Yönetim Kurulu Başkanı, Büyükşehir Belediyesi ve TCDD temsilcileri arasından her yıl dönüşümlü olarak seçilecektir. Elektrik dağıtım ve üretiminden, şeker fabrikalarına, Mili Piyango'dan Halk Bankası'na kadar sınırsız bir satış ve devir iradesindeki hükümetin bir yerel banliyö işletmeciliğine bu kadar yakın kamusal ilgi göstermesinin nedenlerinin iyi analiz edilmesi gereklidir.

Banliyö işletmeciliğini yapacak ortak İZBAN Ana Sözleşmesi İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclisi tarafından 19.06.2006 tarihinde, TCDD Yönetim Kurulunda da 13.07.2006 tarihinde onaylanmış, 10 Ocak 2007 tarihinde Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanmıştır. Böylece "ÜNİVERSİAD" benzeri ama bu kez daha uzun sürecek hükümet kontrollü bir yerel şubenin tüzel kişiliği de tamamlanmış oldu. "En az demiryolu en çok demiryolu kazası"na sahip ülkemizde sorumluların İzmir'e özgü bu uygulama-

masının kentimize getireceklerini birlikte izleyeceğiz.

18.07.2005 tarihinde de, daha önce 14.06.2004 tarihinde yer teslimleri yapılamamış olan 6 adet istasyon ve Halkapınar yaya üstgeçidi inşaatları ile ilgili yer teslimleri İBB, TCDD 3. Bölge Müdürlüğü, Müşavirlik ve yüklenici firmanın katılımı ile hat üzerinde dolaşarak yapılmıştır.

Protokolün imzalanması üzerine İBB, kendi kaynakları ile yapmaya karar verdiği İzmir Banliyö Sisteminin Geliştirilmesi Projesi'ni ihalesi yapılmış olan 1. Etap'ın arkasından yapılan çalışmalar doğrultusunda aşağıda belirtilen ilave etaplar halinde gerçekleştirilerek tamamlamayı planlamıştır.

- 2. ETAP: Karşıyaka Tüneli, tünel içinde bulunan Alaybey, Karşıyaka, Nergis ve tünel dışında yüzeyde bulunan Naldöken istasyonları (İkmal ihalesi yapıldı, devam ediyor).

- 3. ETAP: Şirinyer tüneli ve tünel içinde bulunan Şirinyer istasyonu (Tamamlanmıştır).

- 4. ETAP: Kemer ve İnkılâp İstasyonları ve Geçitleri (Tamamlanmıştır).

- 5. ETAP: Gaziemir, Egekent, Çiğli, Demirköprü istasyonları ve Gaziemir Alt ve Adliye Üst karayolu geçitleri (Tamamlanmıştır)

- 6. ETAP: Bayraklı, Şemikler, Mavişehir, Atasanayi İstasyonları ve Bayraklı Karayolu üstgeçidi (Tamamlanmıştır)

- 7. ETAP: Aliağa, Biçerova, Hatundere, Menemen, Egekent II (Koyundere), Ulukent ve Alsancak İstasyonlarının yenilenmesi. (Devam ediyor)

- 8. ETAP 1. KISIM: Çiğli Depolama ve Atölye Tesisleri. (İkmal ihalesi yapıldı, devam ediyor)

- 8. ETAP 2. KISIM: Cumaovası İstasyonu, Depo Alanı ve Kısmi Altgeçit (Devam ediyor)

- DİĞER ETAPLAR: Sistem mühendisliği çalışmaları sonucunda belirlenen E/M işleri